

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Маріна НЕМАШКАЛО

Політична психологія

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

Усі галузі
Усі спеціальності
перший (бакалаврський)
Усі освітні програми

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**вибіркова
українська**

Завідувач кафедри міжнародних відносин,
політичних наук і практичної філософії

Олег КУЗЬ

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародних відносин, політичних наук і практичної філософії, протокол № 1 від 30.08.2021 р.

Розробники:

Жеребятнікова І. В., кандидат соціологічних наук, доцент;

Горбачов А.В., кандидат політичних наук, викладач

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Політична психологія є одним з прикладних напрямків психологічної науки, в рівній мірі спирається на категорії, пояснювальні принципи та концепції як загальної, так і соціальної психології. Використовувані в політичній психології поняття і теоретичні побудови специфічні психологічного знання і припускають здатність слухача усвідомлювати й чітко формулювати відмінності в трактуванні й застосуванні подібних термінів у політичній психології та суміжних соціогуманітарних дисциплінах, а не механічне перенесення понять з інших наук.

Дисципліна доповнює і конкретизує знання, отримані з основних курсів - перш за все теорії політики, а також соціології, філософії, економічної теорії та історії. Особлива увага в змісті та організації курсу робиться на системне розуміння суспільства і що розвиваються в ньому процесів, що принципово важливо для відстеження та прикладного аналізу будь-яких явищ і тенденцій психологічного плану в політиці. Теоретичний матеріал викладається з максимально можливою опорою на відомі студентам з інших курсів (політології, історії та теорії міжнародних відносин, соціології та ін.) ситуації, явища і процеси внутрішньої й міжнародного політичного життя XX століття з тим, щоб студенти знайомі з матеріалом могли глибше зрозуміти політико психологічні концепції та самостійно оцінити значення і цінність професійного психологічного аналізу в політиці.

Метою навчальної дисципліни є: ознайомлення студентів з основними категоріями, проблемами та теоретико-методологічними підходами сучасних психології та політичної психології; формування у студентів загального уявлення про теоретичні й методологічних принципах науково коректного політико-психологічного аналізу політичних ситуацій, явищ, великих соціальних структур і політично значущих процесів; створення основи для можливого надалі більш поглибленого вивчення політичних психології та соціології, конкретних політологічних дисциплін і спеціальних курсів.

Основні завдання навчальної дисципліни включають:

- ознайомлення студентів з базовими категоріями і пояснювальними принципами системи психологічних наук;
- з'ясування специфіки політики як сфери діяльності та впливають з діяльнісної природи політики наслідків соціокультурного (як формує психологічну середу даного суспільства) і політико-психологічного характеру;
- розуміння предмета політичної психології як особливої сфери прикладання загальної й соціальної психології;

- дати студентам розуміння того, що з позицій психології ірраціональних форм психіки та поведінки не існує;
- познайомити студентів з основними типами та видами психічних явищ і процесів і специфікою їх функціонування в політиці та у зв'язку з політикою;
- дати студентам розуміння основних принципів побудови системного дослідження політико-психологічних процесів на рівні міжособистісних відносин і в великих соціальних системах;
- стимулювати в студентах інтерес до людського змісту політики; до проблем взаємозв'язку поточної політики та історичної еволюції політики як явища з розвитком свідомості та психіки в цілому.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Політологія, історія політичних вчень	Міжнародна і регіональна безпека
Міжнародні відносини та світова політика	Геополітика і геостратегія
Всесвітня історія	

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.	Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародними акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів

<p>Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному суспільному, культурному та інформаційному.</p> <p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.</p> <p>Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.</p> <p>Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.</p> <p>Здатність до тематизації неурядової складової міжнародних відносин через діяльність політичних партій, громадських організацій та об'єднань регіонального рівня.</p> <p>Здатність до розуміння базових політико-філософських і соціально-політичних категорій та концепцій, що описують природу політичної реальності.</p>	<p>держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.</p> <p>Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.</p> <p>Розуміти багатоскладовість та гетерогенність українського суспільства, володіти навичками регіонального, політико-географічного та електорального аналізу поведінкових стратегій неурядових гравців міжнародних відносин України.</p>
---	---

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Політична психологія: явище і наука.

Предмет і історія становлення політичної психології, основні напрямки, місце в системі психологічних і політичних наук. Історія становлення політичної психології, взаємодія її з психологічними науками й суміжними дисциплінами. Сучасне розуміння предмета політичної психології. Основні напрямки політико-психологічних досліджень.

Психологічна детермінація, її поєднання з економічним, політичним, соціоісторичним і культурно-цивілізаційним детермінізмом. Політична психологія і політологія: точки сполучення і теоретико-методологічні вододіли.

Індивід і межі його можливостей: чому політика стала цікавитися психологією? "Людина громадська": проблема об'єкта психологічних досліджень макросоціальних і політичних процесів.

Тема 2. Особистість в політиці і політична особистість.

Поняття і структура особистості. Інтереси, мотивація особистості. Політична особистість: її ініціація і соціалізація. Мотивація в політиці. Поняття особистості в сучасній психології. Співвідношення категорій "індивід-особистість-суб'єкт"; "Психологічні чинники" і "суб'єктивний фактор" в суспільному житті та історії. Становлення особистості: явища інтеріоризації та соціалізації. "Я-концепція" та її типи, самооцінка і самосвідомість особистості, їх взаємозв'язок з внутрішньою та соціальною мотивацією особистості.

Потреба в психологічній компенсації, її причини та типи компенсації, міра залежності від неї. Особистість в політиці: різноманіття функцій і ролей особистості в політичному процесі. Становлення політичної особистості: процеси політичної ініціації та соціалізації, їх значення у формуванні ставлення особистості до політики й характеру її майбутнього досвіду в політиці. Політична особистість як регулярний або постійний учасник політичного процесу: психологічна специфіка. Політико-психологічна типологізація особистості за рівнем мотивації (несвідомий-неусвідомлений-усвідомлюваний).

Тема 3. Лідерство як механізм структурування малої групи та її активності.

Лідерство як потреба в психологічній компенсації. Ситуативні, функціональні й універсальні лідери. Політичне лідерство. Явище і поняття лідера в політиці та психології: загальне та відмінності. Принципи психологічного розуміння явища лідерства.

Формування структури особистості лідера, особливості його Я-концепції й самосвідомості. Лідер і керівник: психологічні відмінності; рольові розбіжності; конфлікт неформального і формального засад у суспільному житті та державному управлінні. Проблема співвідношення лідерства та керівництва в політиці: типи політики, типи лідерства та керівництва.

Основні напрямки вивчення політичного лідерства. Екстраполяція психологічних механізмів лідерства в малій групі (міжособистісних відносинах) на соціальні рівні. Політико-психологічний портрет лідера; поняття когнітивної карти лідера; психобіографія і психоісторія. Психоаналіз лідера і влади: теоретичні та практичні межі застосовності.

Проблема "ведених": що таке "сильний" лідер і кого насправді він веде. Харизматика як індикатор рівня і якості історико-психологічного розвитку суспільства та індивіда. Мета соціальної діяльності й лідерства. Структура мотивації послідовників лідера і розподіл ролей в групі.

Рейтинг та показники популярності політичного лідера. Професіоналізація політики, психологічне тестування лідера і професійний відбір керівників. Типологізація політики по домінуючому в ній типу особистості та мотивації лідера ("клініка", торг, регулювання, управління).

Тема 4. Міжособистісні відносини в політиці.

Мала група: поняття, структура внутрішньої групової активності. Малі групи в політичному процесі. Поняття міжособистісних відносин, їх ознаки, місце і роль у житті особистості, суспільства і в політиці. Специфіка міжособистісних відносин: використання прямих і безпосередніх (особистісних) засобів взаємодії й спілкування як основа психіки. Міжособистісні відносини: первинний етап і рівень соціальної та політичної організації, або чому важливі зустрічі президентів.

Поняття малої групи. Мала група як індивідуальний і соціально вагомий підсумок міжособистісних відносин, первинний осередок політики. Група як механізм включення особистості в соціальні та політичні процеси. Політико-психологічні критерії стійкості малої групи: ефективність функціонування, здатність "тримати удар", гнучкість без втрати мети та принципів її досягнення. Самоідентифікація та самосвідомість малої групи. Місце, функції, види малих груп в політичному процесі. Мала група в політиці та державному управлінні: типи; основні соціометричні характеристики; сфери дій; критерії та способи, етапи формування; час існування. Групи ієрархічні та групи рівних; референтні групи. Специфіка референтних груп лідера і керівника.

Джерела і фактори суспільного і політичного впливу малих груп. Умови та характер еволюції по лініях "мала група - клієнтелізм - група інтересів - група тиску - клан". Специфіка структур і взаємодій малих груп у світовій політиці в умовах глобалізованого світу.

Тема 5. Межі міжособистісних відносин і політика.

Поняття і типи великих соціальних груп. Політична психологія первинних і вторинних великих соціальних груп (основні поняття). Просторові й соціальні межі організаційних і функціональних можливостей міжособистісних відносин, малої групи як регулятора соціального і політичної поведінки особистості.

Психологія натовпу і неорганізованих масових дій як просторова і соціальна криза міжособистісних відносин в умовах фізичного скупчення значних мас людей. Організація як забезпечення життєдіяльності суспільства, його психологічних і практичних потреб,

його соціокультурних характеристик. Поняття великої соціальної групи (ВСГ) в психологічній науці та соціогуманітарних дисциплінах (політології, соціології).

Соціально-політичні типи первинних ВСГ. Соціо-, політико-психологічні механізми їх формування та життєдіяльності: біо- і етногенез, спільність території, ефект приналежності до даної ВСГ; процеси самоідентифікації. Етнос як реальна ВСГ. Психічний склад етносу. Історико-психологічні цикли.

Поняття вторинної ВСГ, її ознаки та особливості з позицій психології. Формалізація норм, відносин, мови та форм спілкування, засобів і методів соціального контролю. Мотивація особистості, груп в рамках великої сучасної організації. Теорія бюрократичної організації про особливості особистісних проявів і прийняття рішень в формальних структурах. Вторинні ВСГ в політиці: типи суб'єктів, умови збереження і тимчасової втрати суб'єктності.

Тема 6. Еліта як механізм сполучення міжособистісних і макросистемних сфер відносин в суспільстві і політиці.

Еліти в політичному процесі: мотивація, поведінка і соціальна роль. Поняття еліти в психології, його відмінність від політологічної та соціологічної трактувань. Еліти соціальна і політична. Політико-психологічне визначення еліти. Керівна еліта і панівний (особистісний) режим: явища, визначення, критерії.

Відносини міжособистісні та макросистемні: два початки сучасного суспільного життя, політики, індивідуальної, соціальної та політичної психології. Типи структур, можливі на базі тільки та виключно кожної з двох (міжособистісної й макросистемної) сфер відносин.

Реальні соціальні та політичні структури як єдність цих начал. Потреба, неминучість їх сполучення і механізми останнього. Еліта як шар, що безпосередньо здійснює таке сполучення в її повсякденній діяльності. Механізм сполучення міжособистісної й макросистемної сфер відносин як джерело і чинник політичної та соціальної мотивації. Пригнічуючі та розвивальні еліти. Політично значущі аспекти історичної психології еліт і розривів в історичній психології еліт і суспільства в цілому. Політико-психологічні аспекти ролі еліт як носія ідеологій і історичної пам'яті суспільства.

Тема 7. Політична участь: особистість у великій соціальній групі.

Поняття включеності особистості в ВСГ. Типи включеності: об'єктивно-соціопрактична і суб'єктивно-ідентифікаційна. Можливості неузгодженостей, роль типу особистості в їх подоланні. Політизація змісту і форм включеності особистості в ВСГ.

Відносини міжособистісні та макросоціальних; формальні й неформальні. Морально-етичний код міжособистісних відносин і його співвідношення з офіційно прийнятими та фактично чинними нормами. Конфлікт міжособистісних і макросоціальних відносин, його прояви в політичних процесах.

Включеність особистості в політичні відносини: рівні включеності (соціальний, організаційний, елітний, лідерський, керівний) і обумовлені ними типи відносин, суб'єктом яких стає особистість.

Політична поведінка: явище і його визначення з позицій психології. Психологічні відмінності поведінки індивіда і групи; малої групи та ВСГ. Поняття типової поведінки. Реальні ВСГ як конкретне поєднання первинних і вторинних. Домінування першого або другого початку в конкретній ВСГ, його політико-психологічні наслідки.

Співвідношення формального та неформального: управління, держава і політичний процес. Суб'єкти та соціальне середовище політичного процесу. Нормативність в міжсуб'єктних відносинах. Психологічні чинники легітимності соціополітичних подій, змін, явищ, процесів і їх результатів. Тіньові відносини і тіньова політика.

Психологічні основи політичної участі та соціально типової політичної поведінки (загальна громадянська активність, політичний активізм, електоральна поведінка). Екстремальна політична поведінка, її соціальні й психологічні чинники.

Тема 8. Взаємодія як психологічний механізм політичних спілкування і діяльності.

Політико-психологічні взаємодії в політичному процесі: спілкування, співробітництво, партнерство, конфлікт. Поняття взаємодії в психології та в політиці: загальне і відмінності. Основні ознаки взаємодії: рефлексивна багатозначність, вираженість, предметність, зміни в результаті нього значущих психологічних характеристик суб'єкта.

Типи взаємодій, критерії їх класифікації в психології. Специфіка психологічної структури взаємодій різної протяжності в часі (процес, стадія, ситуація, критична точка, криза). Типи політичних взаємодій - спілкування, співробітництво, партнерство, конфлікт, - і їх взаємозв'язок з взаємодіями психологічними. Використання багатозначності взаємодії в цілях отримання бажаного політичного ефекту.

Психологічні кордони соціального і політичного, умови та чинники політизації та деполітизації явищ соціального життя. Соціальні очікування як політико-психологічна проблема. Явище і поняття співпраці: психологічні корені та соціальні джерела. Психологічні дослідження співпраці (Соціально-психологічні теорії кооперації й інтеграції). Типи та види співпраці; формальне і неофіційне співробітництво. Політичне партнерство: загальна характеристика явища і його психологічні відмінності з явищами співпраці й конфлікту. Соціально-культурна обумовленість психологічного змісту партнерства в різних культурах і політичних системах. Мотивація до початку, підтримці, припинення політичного партнерства; типологія та ієрархія цілей, очікування учасників.

Співпраця / партнерство як внутрішньо конфліктні системи - психологічні передумови й чинники дестабілізації відносин співробітництва і партнерства в політиці. Психологічні особливості девіантних і збочених форм співпраці та освіти антисоціальних об'єднань.

Тема 9. Психологічні аспекти політичного спілкування.

Поняття спілкування в психології, його основні психологічні та соціальні функції. Спілкування в політиці та політичне спілкування: природа і зміст відмінностей в соціумах різних типів. Міжособистісне спілкування в політиці: комунікації на вищому рівні; переговорний процес; психологічні методи впливу на політиків; психологія пошуку політичних альтернатив.

Політичне спілкування в сучасному демократичному суспільстві: взаємозв'язок з політичним процесом; суб'єкти політичного спілкування; рівні, види та типи спілкування. Політичне спілкування і політична свідомість. Внутрішньо- (на обслуговування власне політики) і зовнішньо (на виконання її соціальних функцій) орієнтовані види й форми політичного спілкування, їх психологічна специфіка.

Спілкування у світі політики: когнітивне поле політичного спілкування; авторитет і його психологічне забезпечення; проблема довіри; мова, стилістика спілкування та аналіз змісту; психологічні аспекти політичного консалтингу. Політичні комунікації в суспільстві: стереотипи та імідж; політичні пропаганда і реклама; маніпулювання суспільною думкою; політична освіта; науково-політичне спілкування. Психологічні аспекти політичного і художнього перекладу: психолінгвістика і культура.

Тема 10. Конфліктні взаємодії в політиці.

Роль і місце конфлікту в соціальних відносинах і політиці, функції конфлікту в соціальному житті та розвитку суспільства. Види та типи конфліктів в їх політичних і

психологічних типологіях. Явище і поняття "системи конфлікту". Внутрішньоособистісний і міжособистісний конфлікти, їх соціальні, політичні наслідки.

Політичні конфлікти: підходи до типологізації. Шлях до конфлікту як соціальний процес: суперечність, конфліктність, конфлікт. Політико-психологічна типологія конфліктів. Початок і закінчення конфлікту: психологічні, політичні, правові, соціальні, інші критерії визначення меж конфлікту.

Форми та способи завершення конфліктних відносин, конфліктів і їх окремих етапів. Політико-психологічні наслідки незавершеного конфлікту. Конфлікт як стабільна психологічна система і форма соціальних і політичних відносин. Врегулювання, рішення і вирішення конфліктів. Відмінності в підходах, політико-психологічна специфіка.

Психологічне дозування застосування сили в процесі та з метою розв'язання конфлікту. Психологічні основи політики та дипломатії примусу. Психологічні аспекти соціальної стабільності й кризи. Контрольована дестабілізація і її політичне використання. Політична психологія реформ і спрямованих соціальних і політичних змін. Творчі функції конфлікту стосовно особистості та соціуму. Проблеми оптимізації конфлікту і безпечного конфлікту. Інституціоналізація конфліктів, форм і механізмів вирішення конфліктів як фактор соціальної та політичної стабільності.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни «Політична психологія» використовується своєрідне поєднання дидактичних традицій та інновацій: від консервативних, академічних методик інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості до трансформативно-феноменологічних, пошукових підходів щодо активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, семінари-дискусії, кейс-стаді, дебати тощо.

Назви теми	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Політична психологія: явище і наука.	Проблемна лекція з питання «Індивід і межі його можливостей: чому політика стала цікавитися психологією»

Тема 2. Особистість в політиці і політична особистість.	Дискусія з питання «Політична особистість як регулярний або постійний учасник політичного процесу»
Тема 3. Лідерство як механізм структурування малої групи та її активності.	Міні-лекція з питання «Проблема "ведених": що таке "сильний" лідер і кого насправді він веде.»
Тема 4. Міжособистісні відносини в політиці.	Проблемна лекція з питання «Специфіка структур і взаємодій малих груп у світовій політиці в умовах глобалізованого світу»
Тема 5. Межі міжособистісних відносин і політика.	Дискусія з питання «Етнос як реальна велика соціальна група»
Тема 6. Еліта як механізм сполучення міжособистісних і макросистемних сфер відносин в суспільстві і політиці.	Дебати з питання, політико-психологічні аспекти ролі еліт як носія ідеологій і історичної пам'яті суспільства
Тема 7. Політична участь: особистість у великій соціальній групі.	Проблемна лекція з питання «Конфлікт міжособистісних і макросоціальних відносин, його прояви в політичних процесах»
Тема 8. Взаємодія як психологічний механізм політичних спілкування і діяльності.	Міні-лекція з питання «Співпраця/ партнерство як внутрішньо конфліктні системи - психологічні передумови й чинники дестабілізації відносин співробітництва і партнерства в політиці»
Тема 9. Психологічні аспекти політичного спілкування.	Проблемна лекція з питання «Психологічні аспекти політичного і художнього перекладу: психолінгвістика і культура»
Тема 10. Конфліктні взаємодії в політиці.	Кейс-стаді «Форми і механізми вирішення конфліктів як фактор соціальної та політичної стабільності»

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік, – 60 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку згідно з графіком навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

За роботу на лекційному занятті студент може отримати 1 бал (усього 10 балів за семестр) за умов коректного ведення конспекту.

На семінарських заняттях оцінюється участь студента в обговоренні питань семінарського заняття, усні доповіді, проводяться експрес-опитування та підсумкова письмова контрольна робота.

За участь в обговоренні питань семінарського заняття студент може отримати 4 бали (усього 40 балів за семестр), якщо він виявляє достатнє розуміння сутності проблем, що обговорюються. За допомогою семінарських занять викладач перевіряє засвоєння матеріалу, що пройдено на попередніх заняттях.

Поточний контроль успішності навчання у формі дискусії здійснюється на лекційних заняттях - 3 рази за семестр, усно. За його допомогою викладач перевіряє рівень ознайомленості студентів з дисципліною. Максимальна оцінка – 5 (усього 15 балів за семестр).

Поточний контроль успішності навчання у формі проведення експрес-опитування здійснюється на лекційних заняттях – 2 рази за семестр, письмово. За його допомогою викладач перевіряє засвоєння матеріалу, що пройдено на декількох попередніх заняттях. Максимальна оцінка – 5 (усього 10 балів за семестр).

Поточний контроль успішності навчання у формі перевірки аналітичної доповіді за заданою тематикою здійснюється 1 рази за семестр на семінарських заняттях, письмово. Максимальна оцінка за доповідь – 10 бали (усього 10 балів за семестр), її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять.

Поточний контроль успішності навчання у формі перевірки есе за заданою тематикою здійснюється 1 раз за семестр, захист проводиться на семінарських заняттях в усній формі. Максимальна оцінка – 5 (усього 5 балів за семестр).

Поточний контроль успішності навчання у формі проведення письмової контрольної роботи (тестування) здійснюється на семінарському занятті 1 раз за семестр.

Максимальна оцінка – 10 (усього 10 балів за семестр).

Позааудиторна самостійна робота студента (СРС) в межах навчальної дисципліни «Політична психологія» включає: опрацювання лекційного матеріалу, поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань, про які викладач повідомляє студентів; пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; підготовку доповідей; перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт; систематизацію вивченого матеріалу для підготовки до семестрового екзамену. Результати СРС перевіряються і оцінюються під час аудиторного поточного контролю – усних опитувань, доповідей і письмових робіт.

Підсумковий контроль успішності навчання здобувачів вищої освіти з дисципліни «Політична психологія» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною освітньою компонентою навчального плану, проводиться у формі семестрового диференційованого заліку відповідно до графіку навчального процесу.

Семестровий залік – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням заліку є перевірка розуміння студентами програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Під час семестрового контролю у формі диференційованого заліку підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум – 100 балів) визначається як сума (проста) балів за результатами успішності студента при поточному контролі.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Сумарний результат у балах за семестр складає – «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» – та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» з навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, що наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал	
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 1. Політична психологія: явище і наука.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	1.1. Предмет і історія становлення політичної психології, основні напрямки, місце в системі психологічних і політичних наук. 1.2. Політична психологія і політологія: точки сполучення і теоретико-методологічні вододіли. 1.3. Індивід і межі його можливостей: чому політика стала цікавитися психологією.	участь у обговоренні питань семінарського заняття	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.		
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 2. Особистість в політиці і політична особистість.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	2.1. Соціокультурна детермінація психології особистості: інтереси, мотиви, ціннісні орієнтації, установки. 2.2. Інтереси як усвідомлювані мотиви. Неполітичні інтереси особистості як мотив її політизації. 2.3. Соціальна та політична мотивація особистості: взаємодія формальних і неформальних,	участь у обговоренні питань семінарського заняття; дискусія	5 5

		<p>дозволені і засуджуваних стимулів і факторів.</p> <p>2.4. Соціальні очікування особистості (поняття; взаємозв'язок з типом особистості та життєвими умовами в суспільстві).</p> <p>2.5. Індивідуально-психологічні компоненти політичної культури суспільства. Політична поведінка особистості в різних культурах.</p>		
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.		
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 3	Лекція	Тема 3. Лідерство як механізм структурування малої групи та її активності.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	<p>3.1. Функції групи та функції її членів; функціональна і психологічна структури групи й внутрішньогрупових ролей.</p> <p>3.2. Конформізм як основа будь-якого групової взаємодії. Лідерство як функція організації конформізму.</p> <p>3.3. Лідерство як потреба в психологічній компенсації. Ситуативні, функціональні та універсальні лідери.</p> <p>3.4. Явище і поняття лідера в психології й політики: загальне і відмінності. Лідерство як функція і механізм психологічної компенсації. Лідерство як структуризація малої групи.</p> <p>3.5. Лідер і ведені. Соціокультурний тип ведених, його вплив на типи лідерства. Умови екстраполяції явища лідерства і його пояснень на макросоціальні рівні.</p>	участь у обговоренні питань семінарського заняття;	4
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.		
Тема 4.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 4. Міжособистісні відносини в політиці.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	4.1. Поняття міжособистісних відносин, їх ознаки, місце і роль у житті особистості, суспільства і в політиці. 4.2. Мала група в політиці та державному управлінні 4.3. Специфіка структур і взаємодій малих груп у світовій політиці в умовах глобалізованого світу.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	4
				5
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.		
Тема 5.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 5. Межі міжособистісних відносин і політика.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	5.1. Просторові й соціальні межі малої групи як регулятора соціального і політичної поведінки особистості. 5.2. Поняття великої соціальної групи в психологічній науці та соціогуманітарних дисциплінах (політології, соціології). 5.3. Етнос як реальна велика соціальна група. 5.4. Мотивація особистості, груп в рамках великої сучасної організації.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; дискусія;	4
				5
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до контрольної роботи з тем 1-5		
Тема 6.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 6. Еліта як механізм сполучення міжособистісних і макросистемних сфер відносин в суспільстві і політиці.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	6.1. Поняття еліти в психології, відміна від політологічного та соціологічного трактування.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування;	4
		6.2. Відносини міжособистісні і макросистемні: два початка сучасного суспільного життя, політики і психології. 6.3. Соціально і політико-психологічні характеристики еліт. 6.4. Діяльність еліт як джерело і чинник політичної і соціальної мотивації. 6.5. Політично значущі аспекти історичної психології еліт і розривів в історичній психології еліт і суспільства в цілому.		5
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.		
Тема 7.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 7. Політична участь: особистість у великий соціальній групі.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	7.1. Поняття включеності особистості в ВСГ. 7.2. Відносини міжособистісні та макросоціальні. 7.3. Включеність особистості в	участь у обговоренні питань семінарського заняття;	4

	<p>політичні відносини: рівні включеності і обумовлені ними типи відносин.</p> <p>7.4. Психологічні відмінності поведінки індивіда і групи; малої групи та ВСГ. Поняття типової поведінки.</p> <p>7.5. Психологічні основи політичної участі та соціально типової політичної поведінки.</p>		
<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття.		
<i>Аудиторна робота</i>			
Лекція	Тема 8. Взаємодія як психологічний механізм політичних спілкування і діяльності.	робота на лекції	1
Семінарське заняття	<p>8.1. Поняття взаємодії в психології та політиці. Основні ознаки взаємодії. Типи взаємодій, критерії їх класифікації в психології.</p> <p>8.2. Типи політичних взаємодій: спілкування, співробітництво, партнерство, конфлікт.</p> <p>8.3. Явище і поняття співпраці в психології й політиці. Типи та види співпраці.</p> <p>8.4. Політичне партнерство: загальна характеристика явища і його психологічні відмінності зі співпрацею і конфліктом.</p>	<p>участь у обговоренні питань семінарського заняття;</p> <p>дискусія;</p> <p>есе</p>	<p>4</p> <p>5</p> <p>5</p>
Тема 8.			

		8.5. Політико-психологічні передумови та фактори девіантних форм політичного співробітництва та освіти антисоціальних політичних і політизуємих об'єднань.		
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття. Підготовка есе		
	<i>Аудиторна робота</i>			
Тема 9.	Лекція	Тема 9. Психологічні аспекти політичного спілкування.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	9.1. Поняття спілкування в психології, його основні психологічні та соціальні функції. 9.2. Міжособистісне спілкування в політиці (комунікації на вищому рівні; переговорний процес; психологічні методи впливу на політиків; психологія пошуку політичних альтернатив). 9.3. Політичне спілкування в сучасному демократичному суспільстві. 9.4. Когнітивне поле політичного спілкування. Проблема політичної довіри. Стилїстика спілкування та аналіз змісту. 9.5. Психологічні аспекти політичного перекладу (загальні принципи).	участь у обговоренні питань семінарського заняття; доповідь	4 10

	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до контрольної роботи		
Тема 10.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 10. Конфліктні взаємодії в політиці.	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	10.1. Явище і поняття конфлікту в психології. Функції конфлікту в політиці, соціальному житті та розвитку суспільства. 10.2. Конфлікти внутрішньо- і міжособистісні, міжгрупові, соціальні, міжнародні. 10.3. Політичні конфлікти. Протиріччя, конфліктність, конфлікт. Політико-психологічна типологія конфліктів. 10.4. Психологічні характеристики соціально-політичного конфлікту. 10.5. Початок і закінчення конфлікту: психологічні, інші критерії визначення меж конфлікту.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; контрольна робота;	4 10
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Підготовка до контрольної роботи		
Поточна успішність				100
Залік				
Загалом				100

Рекомендована література

Основна

1. Головатий М.Ф. Політична психологія: підруч. [для студ.вищ.навч.закл.]. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.

Додаткова

2. Свідерська О. І. Психологічні особливості адаптивного потенціалу осіб, котрі працюють в умовах екстремальних ситуацій // Вісник Національного університету оборони України. № 1-54, 2020. С. 153–159.
3. Вітюк Н. Особливості дискурсу політичної пропаганди в умовах інформаційно-психологічної війни // Збірник наукових праць: психологія. 24, 2019. С. 29-38
4. Жадан І.В. Соціально-психологічна модель громадянської компетентності Проблеми політичної психології : збірник наукових праць, вип. 43(46), 2019. С. 20-26
5. Механізми громадянської і національної самоідентифікації: трансформації комунікативних практик : монографія / І. В. Жадан, А. О. Краснякова, С. І. Позняк, О. М. Скнар ; за наук. ред. І. В. Жадан ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2019. 192 с.
6. Пирог Г.І. Політичні орієнтації: системно-психологічний підхід // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. Випуск 18, 2018. С. 346-351.
7. Психологія політичної корупції: Монографія / О.М. Лозинський. Видання третє, доповнене. Львів: В-во «СПОЛОМ», 2018. 258 с.
8. Чуніхіна С.Л. Колективні почуття як чинники становлення соціальної інклюзії. // Проблеми політичної психології. № 8 (22), 2019. С. 140-152
9. Шайгородський Ю. Ж. Розвиток громадянського суспільства та проблема "дефіциту демократії" // Політичний процес у незалежній Україні: підсумки і проблеми. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. С. 332–367.

Інформаційні ресурси

10. Аникина В.П., Воеводина А.А. и др. Политология в схемах и таблицах // <http://www.схемо.рф/shemy/politologija>
11. Алмонд Г. Гражданская культура и стабильность демократии / Г.

- Алмонд, С. Вербa // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.civisbook.ru/files/File/1992-4-Almond_Verba.pdf
12. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина: [Монографія]. — К.: МАУП, 2003. — 424 с.: іл. — Бібліогр.: с. 406-422. // <http://politics.ellib.org.ua/pages-3590.html>
13. Головатий М. Ф. Політична психологія: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. // [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://www.maup-sevastopol.narod.ru/e_katalog/polit_psih.pdf
14. Горбачов А. В. Політична психологія. Курс лекцій. // [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7697>
15. Каганець І. Тотальна війна / І. Каганець [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://www.haidamaka.org.ua/0034.html>
16. Корсини Р., Ауэрбах А. Психологическая энциклопедия // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <http://www.koob.ru>
17. Мещеряков Б.Г., Зинченко В.П. Большой психологический словарь // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.koob.ru>